

במה מדליקין בו - פעמים מפרש מאי דסליק מוניה ופעמים כמה שהתחיל: **אחד** מבושל בו - הכא מזכיר שאינו פשוט תחילה וכן בכמה מקומות ומה שקשה על גירסת רש"י דסוכה [דף ז'] מפורש במקום אחר: **בעמרניתא** דאית ביה - ואל"ת הא מסיפא שמעינן ליה כל היולא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשהו וכן קשה גבי אידן ויש לומר דאין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ: **אנן** שירא פרנדא קרינן ליה - פר"ת דלך דמתניתין קרינן שירא פרנדא אבל מטכסא לאו היינו שירא פרנדא ללא הוה אחר חורבן כדאמר בפ' בתרא דסוטה (דף מה:): משחרב בית המקדש בטל שמיר וזכוכית לבנה ושירא פרנדא ור"י מפרש דקאי נמי אמטכסא והא דקאמר התם בטל לא לגמרי בטל אלא שאלא היה נמלא כ"כ דהא זכוכי לבנה היתה אחר חורבן דאמר' בפ' אין עומדין (ברכות דף לא:) תבר קמיהו וזכוכית חורתא בחופת בנו*: **ותנא** דידן למר מכוון כוון ושער איחרוכי מחרך - ולא אינטריך תנא דמתני' למיתני ואל"ת כיון דמתני' נמי סברה דלמר ושער פסולים להלכה א"כ מאי הוסיפו וי"ל דהוסיפו היינו טעמא מפני שאין מושכין השמן יפה ותנא דמתניתין פסיל להו משום דלמר כוויין ושער מחרך ולא אינטריך למתני: **עד** כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמונים בני כרובא חוסרין נר שעה שללו ומפרשי הכי מהו דתימא לפתילות נמי לא שאס שס נר שעה בגר שמן יהא חסור קמ"ל מכאן ואילך פסול שמנים כיון שיש בו שמן כשר מותר אבל נר של שעה בלא שמן חסור להדליק ולי נראה דאסור חסור להדליק בלא שמן כי הניחה בשמן נמי חסור כדאמרין לקמן כרך דבר שמדליקין על גבי דבר שאין מדליקין דחסור אלא ודאי כי לא הניח בשמן נמי שרי: למאי

[קד מסק הש"ס נדרים ז: ובמיר ב].
[ע"י תוס' פתחים פה. קח: ד"ה אחד ובסוכה כ. ד"ה אחת וזכוכית לב: ד"ה אי הכי מנחת סג: ד"ה ר"י וע"י תוספות קידושין יג. ד"ה כסם]
[גדלימא עירובין כו:]
קסג א ב ג מ"י פ"ג מה"י שבת הלכה כה כב סג לאוין סה עוש"ע אור"ח ס"י רנה ס"ג:
א ד מ"י פ"ה מהלכות שבת הלכה ה סג סס טור אור"ח סימן רסד:
ב ה מ"י סס הלכה ה סג סס טור שו"ע:
ג ו מ"י סס הלכה ה עוש"ע סס סע"ף א:
ד ו מ"י סס הלכה ה עוש"ע סס סע"ף ז:
[וע"י תוס' ב"מ כט: ד"ה זכוכית ותוספות חולין פד: ד"ה בזוגיתא]

במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין לא *בלבש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים *ד"ה בזפת ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן שריפה ולא באליה ולא בחלב *נחום המדי אומר מדליקין בחלב מבושל וחב"א אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו: **גמ'** לבש שוכא דארזא שוכא דארזא עץ בעלמא הוא בעמרניתא דאית ביה: ולא בחוסן: אומר רב יוסף נעורת של פשתן אומר ליה אביי והבתיב *והיה *החסן לנעורת (מבלל דחוסן לאו נעורת הוא) אלא אומר אביי כיתנא דדייק ולא נפיץ: ולא בכלך: אומר שמואל שאלתניהו לכל נחותי ימא ואמרי (*לה) כולכא שמיה רב יצחק בר זעירא אומר גושקרא רבין ואביי הווי יתבי קמיה דרבנא נחמיה אחיה דריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא א"ל רבין לאביי היינו כלך דתנן א"ל אנן שירא פרנדא קרינן ליה *מיתבי *השיראים והכלך והסיריקין חייבין בציצית (תיובתא דרבין) *תיובתא איבעית אימא שירא לחוד ושירא פרנדא לחוד*: ולא בפתילת האידן: אחוינא: רבין ואביי הווי קאולו בפקתא דממוריתא חזינהו להנהו *ארבתא אומר ליה רבין לאביי היינו אידן דתנן אומר ליה היה עץ בעלמא הוא קלף ואחוי ליה עמרניתא דביני ביני: ולא בפתילת המדבר: שברא: ולא בירוקה שעל כו: מאי היא אילימא אוכמתא דחריצי איפרוכי מפרכן אלא אומר רב פפא אוכמתא דארבא תנא הוסיפו עליהן של צמר ושל שער ותנא דידן צמר מכוון כוויין שער איחרוכי מחרך: ולא בפתילת המדבר: זיפתא שעוה קירותא תנא עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים פשימא *שעוה איצטריבא ליה מהו דתימא לפתילות נמי לא חזיא קא משמע לן אומר רמי בר אבין עטרנא פסולתא דזיפתא שעוה פסולתא דדובשא למאי

[ע"י רש"י לקמן כד"ה ה"ג נחום וכו']
רבינו חננאל
האח לפניו מבערת רב אומר אחואנה. פי' עצי (מערכה) [ערכות] תני רב יוסף ארבע מדורות אין שריכות רוב של זפת ס"א ש"א גבת ושל גפרית ושל גבת ושל גבינה. פתילה אחר עולא צריך להדליק ברוב היוצא עצים של ביל שוכא דארזא פי' זאזא גוואת יבש דרומני:
פ"ב במה מדליקין בו לבש עמרניתא זביני ביני דארזא. חוסן כיתנא דדייק ולא נפיץ. כלך רבין אומר מוסבם ה שיראים והכלך והסיריקין חייבין בציצית פתילת האידן ערפניתא דביני ביני ערבה. פתילת המדבר שיברא. ירושלמי אומר שמואל בר רב יצחק כתב להעלות נר תמיד שערו לומר אין לך עושה שלחבת אלא פשתן: לא בופת ולא בשעוה תנא ע"כ פסול פתילות

הנהו הגהות הגר"א [ח] גמ' קנים שאגדן. ג"כ אין גירסת הרא"ש אבל הר"י ורמב"ם גרסי כל האי שמעתא כה"כ מגירסת הרא"ש: [ג] שם (לא) אגדן א"ש רוב גרעינין לריבין רוב נתן כותלות א"ש רוב) תא"מ ו"כ הני"ף ור"ה"ש לא גרסי כל זה: [ג] שם גבינה. כ"כ גירסת הר"י קירא:

רב כהנא אומר קנים שאגדן. לריבין רוב. כרב הוה ללא עיילא בהן נורא ולא לדורי לת חיישין דארוכין הן וכדדין: גרעינין שנתן בחותלות אין לריבין רוב. כרב חסדא שמוחין לידלק בלא חותלות מדברי: מדורה. לשון היסק גדול: רב. שומן ושעוה וכל דבר תורה אור הניחך: גבצא. שגובצין מן השדה בל"א שטובל"א: קש. זכבות שבוין אשטרי"ס: סילתי. לאחר שעשאוים עליס דקיס וצבצב נוהגין כן: השתא פתילה. של בגד הטבולה בשמן וטוח לידלק: אומר עולא המדליק. נר של שבת צריך שידליק ברוב היולא מראש הפתילה חוץ לנר: שוכא דארזא. יבש הוא ודק ויש כמין למר בין קליפה לעץ והוא מצעירו משאחזה בו אור: זאזא. מולש"א בלעז: לקמן כה:

הדרן עלך יציאות השבת

במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין לא *בלבש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים *ד"ה בזפת ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן שריפה ולא באליה ולא בחלב *נחום המדי אומר מדליקין בחלב מבושל וחב"א אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו: **גמ'** לבש שוכא דארזא שוכא דארזא עץ בעלמא הוא בעמרניתא דאית ביה: ולא בחוסן: אומר רב יוסף נעורת של פשתן אומר ליה אביי והבתיב *והיה *החסן לנעורת (מבלל דחוסן לאו נעורת הוא) אלא אומר אביי כיתנא דדייק ולא נפיץ: ולא בכלך: אומר שמואל שאלתניהו לכל נחותי ימא ואמרי (*לה) כולכא שמיה רב יצחק בר זעירא אומר גושקרא רבין ואביי הווי יתבי קמיה דרבנא נחמיה אחיה דריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא א"ל רבין לאביי היינו כלך דתנן א"ל אנן שירא פרנדא קרינן ליה *מיתבי *השיראים והכלך והסיריקין חייבין בציצית (תיובתא דרבין) *תיובתא איבעית אימא שירא לחוד ושירא פרנדא לחוד*: ולא בפתילת האידן: אחוינא: רבין ואביי הווי קאולו בפקתא דממוריתא חזינהו להנהו *ארבתא אומר ליה רבין לאביי היינו אידן דתנן אומר ליה היה עץ בעלמא הוא קלף ואחוי ליה עמרניתא דביני ביני: ולא בפתילת המדבר: שברא: ולא בירוקה שעל כו: מאי היא אילימא אוכמתא דחריצי איפרוכי מפרכן אלא אומר רב פפא אוכמתא דארבא תנא הוסיפו עליהן של צמר ושל שער ותנא דידן צמר מכוון כוויין שער איחרוכי מחרך: ולא בפתילת המדבר: זיפתא שעוה קירותא תנא עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים פשימא *שעוה איצטריבא ליה מהו דתימא לפתילות נמי לא חזיא קא משמע לן אומר רמי בר אבין עטרנא פסולתא דזיפתא שעוה פסולתא דדובשא למאי

רב כהנא אומר קנים שאגדן. לריבין רוב. כרב הוה ללא עיילא בהן נורא ולא לדורי לת חיישין דארוכין הן וכדדין: גרעינין שנתן בחותלות אין לריבין רוב. כרב חסדא שמוחין לידלק בלא חותלות מדברי: מדורה. לשון היסק גדול: רב. שומן ושעוה וכל דבר תורה אור הניחך: גבצא. שגובצין מן השדה בל"א שטובל"א: קש. זכבות שבוין אשטרי"ס: סילתי. לאחר שעשאוים עליס דקיס וצבצב נוהגין כן: השתא פתילה. של בגד הטבולה בשמן וטוח לידלק: אומר עולא המדליק. נר של שבת צריך שידליק ברוב היולא מראש הפתילה חוץ לנר: שוכא דארזא. יבש הוא ודק ויש כמין למר בין קליפה לעץ והוא מצעירו משאחזה בו אור: זאזא. מולש"א בלעז: לקמן כה:

הדרן עלך יציאות השבת

במה מדליקין. לעשות פתילה כל הני דמתני' מפרש בגמרא: לא בזפת ולא בשעוה. לאו לענין פתילה אלא למה במקום שמן וכל הני מופת ואילך פסולי שמנים הן: **גמ'** עץ בעלמא הוא. ופשיטא ללא חזי לפתילה אלא למדורה: עמרניתא. כמין למר יש בין קליפתו לעץ: והיה החסון לנעורת. אלמא חסון לאו נעורת הוא: כיתנא דדייק ולא נפיץ. דכיון דלא נפיץ אין שמן נמשך אחריו נפיץ קרפרי" ונעורת מן הדק שבו והכי קאמר קרא פשתן החזק יהפך לנעורת כלומר הגבול יהיה חלש: גושקרא. פסולת של משי העשוי ככובעים והוא בית התולעת וקורין ועושה ממנו בגד ואסור לעשות ממנו פתילה כדאמר בכל פסולי פתילות דמתניתין שהאור מסכסכת בהן קופלת ונפסקת ואין השלשבת עומדת במקומה: גושקרא. על שם פסולת וגם פת סובין כמו כן נקראת במסכת גיטין (דף נ"ז): מטכסא. לבוש העשוי מאותו כלך: שיראים. מעיל העשוי מעיקר המשי: סיריקין. עשוי מן המשי הרך המתפלל ומלוי במשי וקורין לו במקומו יד"ש: חייבין בציצית. ודלא כמאן דלמר כל בגדי למר ופשתים דוקא חייבין בציצית מדאורייתא אי נמי מדרבנן קתני מיהא השיראים והכלך אלמא שיראין לאו היינו כלך: אחוינא. ערצה ויש כמין למר בין קליפה לעץ: צפקתא. צקעה: עץ בעלמא הוא. והכי ליחזי לפתילה: שברא. מין עשב חרוך וקורין אותו אורכמי"א: אוכמתא דחריצי. מקום כנוס מים גדל עליהם כמין ירקרקת: איפרוכי מיפרקן. ולא מלי ליעבד פתילה מינה: אוכמתא דארבא. ספינה המתעכבת במקום אחד במים גדל וירקרקת סביב שוליה מצחון: מכוון כוון. מפני האור ואין דולק כלל ואין שלשבת אוחזת בו ולא צריך למתנייה: עד כאן. עד ירוקה שעל פני המים פסול פתילות: מכאן ואילך פסול שמנים. שלא יתן חתיכה זפת או שעוה בנר במקום שמן: שעוה איצטריבא ליה. לפי שרגילין לעשות כמין פתילה חרוכה והפתילה לתוכה כמו שחמו עושין: מהו דתימא לפתילה נמי. קאסר לה: פסולתא דזיפתא. לאחר שיוולא הזפת מן העץ זכ ממנו על ידי האור פסולת ללול כשמן והוא עיטרין (ה): למקח

ג"י הר"ף גפרית ושל רבב ושל קיין
לקמן כה:
ע"פ של עין [ע"י ערוך]
[נדרים ב: מיר ב.] [ג"י הערוך בלגש ע"ש]
[ג"י רש"י וכן הרב מצרשורה ב בופת וכן נכ כי זה התחיל בבא דפסול שמנים]
יש מפרשים דקרא משמע שהנעורת דו ואין נראה דקש נמי דולי יפה ואין דומ לפתילה [פי'
מנחות לט:
[גיטין כה. זכחים פה.]
ל"ב ערבתא
הנהות הב"ח (ה) רש"י ד" פסולת דזיפתא וכו' והוא עיטרין שקורין דהכי בלשון כנען הס"ד:
גליון הש"ס גמ' מיתבי השיראים והכלך. ק"ל מ"ב דכלאים

למאי פריך מהבכריתא ולא פריך ממתניתין פ"ע-מ"ב דכלאים: תוס' ד"ה אן שירא כו' שלא היה נמלא כל כך. ע"י בר"ש פ"ט

וכהא ליכא למימר דאי
הו"א אמר אין מדליקין
סתם ה"א דהיינו בשבת
ומשום דמותר להשתמש
לאורה אבל בחול מדליקין
דכנתה אין זקוק לה דא"כ
לא ה"ל למימר אין מדליקין
בחנוכה אלא בהדיא ה"ל
כיח מותר להשתמש לאורה
[תוספות ישינים]

יב א מיי"פ ד מהלכות
חנוכה הלכה ו סג
לאזין פ' עושין ה עוש'ע
אז"ח סימן תרע"ב סעיף א:

יג ב מיי"ש ס' הלכה ה
עוש'ע ס' סעיף ב:

יד ג מיי"ש ס' הלכה ו
עוש'ע ס' סעיף א:

יז ד מיי"ש ס' הלכה ה
סג ס' עוש'ע א"ח
סימן תרע"ב סעיף א:

יח ה מיי"ש ס' טור שו"ע
ס' סעיף ב:

יט ו מיי"ש ס' הלכה א
סג ס' עוש'ע א"ח
סימן תרע"ב סעיף ב:

יז ח מיי"ש ס' הלכה
ז טור שו"ע ס' סעיף ה:

יב י מיי"ש פ"ד מהלכות
חנוכה הלכה א ב
סג ס' טור שו"ע א"ח
סימן תרע"ב סעיף א:

ב כ ל מיי"ש פ"ד מהל'
נזקי ממון הלכה יג
עוש'ע ח"מ סימן תיח
סעיף יב:

בא מ עוש'ע א"ח סי'
תרע"ב סעיף ו:

ואין יכול להדליק בשבת וי"ל דא"כ לא הוה לריך ליה למימר בין
בחול בין בשבת כיון דחד טעמא הוא אלא ה"ל למימר *אין
מדליקין סתם מדקאמר בין בחול בין בשבת ש"מ שעוד יש טעם
אחר בשבת שלא להדליק לצד מטעם חול והיינו שמה יטה וא"כ
סבר דמותר להשתמש לאורה ומיהו
רצ דקאמר מדליקין בין בחול בין
בשבת לא הוה מני למימר מדליק
סתם דה"א לוקא בחול אבל בשבת
אין מדליקין שמה יטה דבסתמא לא
הייטי אומר ששום אדם יחמיר לאסור
להשתמש לאורה וכן הלכתא דנר
חנוכה אסור להשתמש לאורה כרצ
וכר' יוחנן ואב"י נמי קיבלה ורצ
יוסף נמי משמע לקמן דס"ל הכי
וכנתה אין זקוק לה דכולהו סבירא
להו הכי ורצ הו"א יחיד הוא ולית
הלכתא כוותיה:

דאי לא הדליק מדליק. אבל מכאן
ואילך עבר הזמן אומה הר"י
פורת דיש לזהר ולהדליק בזילת מיד
שלא יאחר יותר מדאי ומ"מ אם
יאחר ידליק מספק דהא משני שינויי
אחרונה ולר"י נראה דעתה אין לחוש
מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא
לצני הבית שהרי מדליקין מצפנים:
והמהדרין מן המהדרין נראה
לר"י דב"ש"ב"ה לא

קיימי אלא אחר איש וביתו שכן יש
יותר הידור לחיוב היכרא כשמוסיף
והולך או מחסר שהוא כנגד ימים
הנכנסים או היולאים אבל אם עושה
נר לכל אחד אפי' יוסף מכאן ואילך
ליכא היכרא שיסברו שקך יש בני
אדם צבית: **מצוה** להניחה על
פתח ביתו מצחון. ומיירי דליכא
חלר אלא צית עומד סמוך לרה"ר
אבל אם יש חלר לפני הבית מנוה
להניח על פתח חלר דאמר לקמן

*חלר שיש לה צ' פתחים לריכה צ'
נרות ואמרי' נמי נר שיש לה שני'
פיות עולה לשני בני אדם משמע
לשני צתים ואם היו מניחים על פתחי
צתיהם היה לזה מימין ולזה משמאל
אבל אי מניחים על פתח החלר התי
שפיר: **ובשעת** הסכנה. נראה
לר"י דהיינו מתי אתו חצרי לצבל
כדאמר צ' כירה (לקמן דף נ"ה ושם)
מהו לטלטל שרגא דחנוכה מקמי
חצרי בשבתא ואל"ת דעל השלחן נמי
יקחו אותה כדאמר בגיטין (דף י"ז)
רבה בר בר חנה חלש אתא חצרא
שקל שרגא מקמייהו וי"ל דאין
רגילות כ"כ לחפש צתים*:

שהיה מונח בחותמו של כ"ג.
אם כבר גזרו על

הנכרים להיות כזבים * (דה"פ פ"ד
דף ל"ד) ל"ל שהיה מונח בחותם
צקרקע שלא *הסיטו הכלי:

נר

חנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור *אמר רבינא * (משום דרבה) זאת אומרת נר חנוכה מצוה
להניחה בתוך עשרה דאי ס"ד למעלה מעשרה לימא ליה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו ודילמא אי
מיטרחא ליה טובא אתי לאימנעי מצוה: *אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום
נר

אין זקוק לה. הלכך בחול שרי: ואסור להשתמש לאורה. שיהא
ניכר שהוא נר מנוה וליכא למיחש להטייה: ולא קבלה. שלא
חשבו לסמוך על דבריו: אי זכאי. אילו הייתי זוכה לומדה הייתי
גורסה כששמעתי ראשון: גירסא דינקותא. מתקיים יותר משל
זקנה: לשיעורה. שיהא זה שמן
כשיעור הזה ומיהו אם כנתה אין
זקוק לה: רגל דתרמודאי. שם
אומה מלקטי עליה דקיס ומתעבדין
צוק עד שהולכים בני השוק לצתיהם
משחשכה ומצעירים צבתייהם אור
וכשצריכין לעלים יולאים וקונין מהן:
נר איש וביתו. נר אחד בכל לילה
ואיש וכל בני ביתו סגי להו צנר אחד:
והמהדרין. אחר המלות עושין נר
אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מצני
הצית: כנגד ימים הנכנסים.
העתידיים לצח: ימים היולאין. שילאו
צנר וזה שהוא עומד צו נמוה עם
היולאין: פרי החג. מתמעטים
והולכים צקרבנות דפרשת פנחס:
מעלין צקדש ואין מורדין. מקרא
ילפינן לה בזמנות צפרק שתי הלחם
(דף נ"ט): מצחון. משום פרסומי
ניכא ולא צרה"ר אלא בחלרו צבתיין
היו פתוחין לחלר: ואם היה דר
בעלייה. שאין לו מקום בחלרו
להניחה שם: מניחה. מצפנים כנגד
חלון הסמוך לרה"ר: הסכנה. שהיה
להם לפרסויים חוק ציום אידם שלא
יצעירו נר אלא צבית ע"ז שלהם
כדאמרינן בגיטין (פ"ג דף י"ז): נר
אחרת. לעשות היכר לדבר: ואי
איכא מדורה. אש לא לריך נר אחרת
לפי שמשתמש לאור המדורה ויש
היכרא שהנר של מנוה היא: ואי
אדם חסוב הוא. שאינו רגיל להשתמש
לאור המדורה: לריך נר אחרת. דאי
לא לא הוה היכר: מאי חנוכה. על
איזה נס קצטוה: בחותמו. בהלכט
וחתום צבצעתו והכיר שלא נגעו צו:
ה"ג ועשאום ימים טובים בהלל
והודאה. לא שאסורין צמלאכה שלא
נקצטו אלא לקרות הלל ולומר על
הנסים בהודאה: גן. כיון
אישטינגיל"ש: פטיש. קורנס גדול
של נפחים: צבל גמל חייב. שלא היה
לו להגדיל צבצילתו שתכנס לחנות:
צנר חנוכה פטור. חנוני צכרשות
פירסום מנוה הניחה שם: זאת
אומרת. הא דקתני צנר חנוכה פטור:
פסולה

אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה א"כ
זירא אמר רב מתנה ואמרי לה א"ר זירא
אמר רב "פתילות ושמינים שאמרו חכמים
אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן
בחנוכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה
מאי טעמא דרב קסבר יכנתה אין זקוק לה
יואסור להשתמש לאורה אמרו רבנן קמיה
דאב"י משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה בי אתא
רבין אמרו רבנן קמיה דאב"י משמיה דר'
יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה
לשמעתיה מעיקרא והא גמרה נפקא מינה
לגירסא דינקותא וכנתה אין זקוק לה ורמינהו
ימצותה *משמשקע החמה עד שתכלה רגל
מן השוק מאי לאו דאי כנתה הדר מדליק לה
לא ידאי לא אדליק מדליק וא"נ לשיעורה:
עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה
בר בר חנה אמר ר' יוחנן עד דכליא ריגלא
דתרמודאי: ת"ר ימצות חנוכה נר איש וביתו
והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן
המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק
שמונה מכאן ואילך פוחת והולך וב"ה אומרים
יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף
והולך אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי
במערבא ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא
חד אמר טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין
וטעמא דב"ה כנגד ימים היוצאין וחד אמר
טעמא דב"ש כנגד פרי החג וטעמא דבית
הלל *דמעלין בקדש ואין מורדין אמר רבה
בר בר חנה א"ר יוחנן שני זקנים היו בצידן
אחד עשה כב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה זה
נותן מעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נותן
מעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורדין ת"ר
*נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו
מבחוץ אם היה דר בעלייה מניחה בחלון
הסמוכה לרה"ר ובשעת הסכנה מניחה על
שלחנו ודיו אמר רבא צריך נר אחרת
[א] להשתמש לאורה ואי איכא מדורה לא
צריך ואי אדם חשוב הוא אע"ג דאיכא
מדורה צריך נר אחרת: מאי חנוכה דחנו
רבנן בכ"ה בכסליו יומי חנוכה תמניא
אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון

שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו *כל השמינים שבהיכל וכשגברה מלכות
בית השמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה
מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה
בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים
בהלל והודאה * (תנן התם גן היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק חייב *גמל
שמעון פשתן והוא עובר ברשות הרבים ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה
בנרו של חנוני והדליק את הבירה בעל הגמל חייב להניח חנוני את נרו מבחוץ

חנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור *אמר רבינא * (משום דרבה) זאת אומרת נר חנוכה מצוה
להניחה בתוך עשרה דאי ס"ד למעלה מעשרה לימא ליה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו ודילמא אי
מיטרחא ליה טובא אתי לאימנעי מצוה: *אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום
נר

(* צ"ק סג: צ"ב סג:)

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

[מס' סופרי
פ"ב הלכה ד
ועי' תוספות
צבתיים נו. ד'
מנין ותוספוי
מנחות כ:
ד"ה נפסל]

גליון הש"ס גמ' כל השמינים שבהיכל. עי' צרמז"ס פ"ה מהלכות בית הכנסת הלכה ה ועיין בנפשות צני כהונה ח"א צבית ועד סימן א': תוס' ד"ה שהיה מונח וכו' שלא הסיטו. עיין לקמן דף פ"ב תוספות
ד"ה שטוריים צ"ב:

במה מדליקין פרק שני שבת

כד

עין משפט גר מצוה

[97 כה:]

בברכת המזון. בתפלה פשיטא לן שהרי להלל ולהודאה נקבעו כדלמרינן לעיל*: לא מזכירין. לא חייבו להזכיר: אינו מזכיר. אינו לריך להזכיר: מה תפלה בברכת הודאה. דהא כולה מילתא דחטובה עיקרה להודאה נתקנה: בהודאה. המאורע בעבודה. לבקש רחמים על ישראל ועל ירושלים להשיב עבודה למקומה לעשות קרבות היום: שני וחמישי. משמע של כל שבתות השנה ומאי עבדתייהו לזוכרם ולחלקם משאר ימות השנה: של תעניות. שהיו גוזרים תעניות על הגשמים שני וחמישי [ושני] במס' תענית (דף יא): ושל מעמדות. כלומר לימים של מעמדות שהיו מתעניין ארבעה תעניות בשבת שני ושלישי ורביעי וחמישי ומעין המאורע דידהו תפלת תענית: ערבית. לילי כניסתן ואל"פ שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית מאחר שכנס היום והכי נמי אמר רב הונא במסכת תענית (דף יא:): יחיד שקבל עליו תענית אף על פי שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית. ובתשו' הגאונים מלחתי ברייתא שנו רבותינו פעמים שאדם שרוי בתענית ואינו מתפלל ופעמים שאינו שרוי בתענית ומתפלל הא כיצד כאן בכניסתה כאן ביציאתה כלומר ערב תענית אל"פ שעתיד לאכול לאחר תפלה מתפלל תפלת תענית וליל מחירתו אף על פי שעודו בתענית כשמתפלל תפלת ערבית אינו מתפלל תפלת תענית וסוף דברי הגאונים כתבו אבל אין לנו רגילים לומר ערבית ואפילו שחרית שמה יארע לו חוס חולי או צולמוס ויטעום כלום ונמלא שקרן בתפלתו: אין מחזירין אותו. ללאו דאורייתא נינהו: בברכת המזון. של ערבית בכניסתו וכ"ש ביציאתו שכבר עבר היום: של חנוכה במוספין. בתפלת מוספין דשבת ור"ח שבתוך ימי חנוכה מהו להזכיר על הנסים בהודאה: ד' תפלות. ערבית ושחרית ומוסף ומנחה וכיון שחובת תפלה זה היום אינה פחותה משאר תפלות של יום: אין נביא בר"ח. הכא נמי הואיל אלמלא ר"ח אין מוספין בחנוכה לא בעי לאזכורי: הכא חיתיה (*בשחרית וערבית) ומנחה וכיון שהיום מחויב בארבע תפלות כזו כן זו: המפטיר בנביא במנחה בשבת. מלחתי בתשובת הגאונים שהיו רגילים לקרות בנביא בשבתות במנחה עשרה פסוקים ובימי פרסיום גזרו גזרה שלא לעשות וכיון שנסתלקו נסתלקו: אין נביא במנחה ביום טוב. ואף על גב דחיתיה שחרית הואיל ומנחה לאו משום יום טוב אתי לא מזכירין: ככל

[תוספתא] ברכות פ"ג ע"א וק"ל

פ"א ל"ב

[51] בערבית ושחרית

ולא גזרי' נתן לתוך חלב מהותך שמן חמו לא נתן דבלא נתן נמי לא חסור אלא חמו שאין מהותך אל"פ דבחלב מהותך גזרה לגזרה דגזרי' חמו שאינו מהותך חמו שמה יטה הא לא חשיב גזרה לגזרה דכשאינו מהותך דהיינו יטה לפי שאינו נמשך אחר הפתילה אבל הכא משום שמורה עליו לית לן למימר ודאי יטה ותיקן ר"י דהכא לא חשיב גזרה לגזרה דיו"ט ושבת כי הדדי נינהו כדלמרינן בפרק במה חסה (לקמן דף ס"ו ושם) גבי סגול המסומר וקשה לרשב"א דהכא גזרינן יו"ט חמו שבת וזריש כל הכלים (לקמן דף קכד. ושם) מסקינן דלא גזרינן ושמה אין להשוות גזרות של חכמים זו לזו אותם שאינם במלחכה אחת: **גזירה** יו"ט חמו שבת. וקשה לרשב"א הא דתנן בפ"ג דבילה (דף כז: ושם) מעשה ושאל ר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ואמרו לו לא יזיז ממקומה והשתא לרבה אמאי לא יזיזנה והא חזיא להיסק תחת תבשילו דלא שייך זה למיגזר יו"ט חמו שבת כמו בשמן ולפי טעמא דאין שורפין קדשים ביום טוב כיחא ולריך לדחוק דגזרינן חלה בשבת חמו שמן*:

תניא כוותיה דרב חסדא* כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון כיון דמדברנן הוא לא מדברנן או דילמא משום פרסומי ניסא מדברנן אמר רבא אמר רב סהורה אמר רב הונא אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי בבונה ירושלים אמר רב יהו ששת כתפלה *מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה: איבעיא להו מהו להזכיר ראש חודש בברכת המזון אם תימצי לומר בחנוכה דרבנן לא צריך ראש חודש דאורייתא צריך או דילמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה לא מזכירנן רב אמר *מזכיר רבי תנינא אמר אינו מזכיר אמר רב זריקא נקוט דרב בידך דקאי רבי אושעיא כוותיה דתני ר' אושעיא *ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח וחוש"מ ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו ואין בהן קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון ימים שאין בהן קרבן מוסף כגון שני וחמישי (ושני) ותעניות ומעמדות שני וחמישי מאי עבידתיהו אלא שני וה' וב' של תעניות ומעמדות יערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בשומע תפלה יזאם לא אמר אין מחזירין אותו * (ואין בהן קדושה על הכוס) ואין בהן הזכרה בברכת המזון: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוספין כיון דלית ביה מוסף בדידיה לא מדברנן או דילמא יום הוא שחייב בארבע תפלות רב הונא ורב יהודה דאמרי תרוייהו אינו מזכיר רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו *מזכיר אמר אבי לרב יוסף הא דרב הונא ורב יהודה דרב הוא דאמר רב גידל אמר רב ראש חדש שחל להיות בשבת המפטיר בנביא בשבת אינו צריך להזכיר של ראש חדש שאילמלא שבת אין נביא בראש חדש מי דמי התם נביא בדר"ח ליכא כלל הכא איתיה בערבית ושחרית ומנחה אלא להא דמיא דאמר רב אחדבוי אמר רב מתנה אמר רב יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה בשבת א"צ להזכיר של יום טוב שאילמלא שבת אין נביא במנחה ביום טוב ולית

ותניא כוותיה דרב חסדא. והא משמע חוץ משמן שריפה דאין מדליקין בשבת ולא ביו"ט והיינו דלא כרב חסדא דלדידי' מדליקין בשבת וי"ל דה"ק כל אלו שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין ביום טוב וכ"ש אותו שמדליקין בשבת מדליקין ביום טוב חוץ משמן שריפה שאף על פי שמדליקין בשבת אין מדליקין ביום טוב וכו':

איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון. תימה דהך מילתא הוה ליה לאסוקי לעיל גבי מילי דחנוכה:

מהו להזכיר של חנוכה בברכה * בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בלבוז הוא וליכא פרסומי ניסא אבל בזהמ"ז שצבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי:

מזכיר בהודאה. דעל הנסים הודאה היא ולא תפלה:

בבונה ירושלים. כמו בר"ח שאומר יעלה ויבא בצונה ירושלים ומשום דיעלה ויבא היא תפלה ותחנונים תקנה בצונה ירושלים דהיא נמי תפלה ובי"ח תיקנה בעבודה שהיא תפלה להשב ישראל לירושלים: **אין** דילמא כיון דלא חסור בעשיית מלאכה כו'. והא דאמר בפ"ג דמגילה (דף כג: ושם) כל שיש בו ציטול מלאכה לעס כגון תענית ליבור וכו' באז קורין שלשה ושחין צו ציטול מלאכה לעס כגון ראש חודש וחולו של מועד קורין ד' היינו מנהג בעלמא שאין רגילין לעשות מלאכה*:

ממ א מיי"פ"ב (מהלי' תפלה הל' יג ופ"ב) מהלכות ברכות הלכה ו סוג עשין כו עוש"ע א"ח ס"י תרפב סעיף א: ג ב מיי"פ"ב מהלי' ברכות הלכה ה סוג ע"ש ע"א ח"ח ס"י תכד: ג א מיי"פ"ב מהלי' תפלה הלכה י סמ"ג עשין יט עוש"ע א"ח ס"י תכב סעי' א וסימן תל סעיף ב: ג ב ד מיי"פ"ב מהלי' עור וש"ע א"ח ס"י תקסה סעיף א ג: ג ג ה ס"ס סעיף ב: ג ד ו מיי"פ"ב מהלי' סוג ע"ש ע"א ח"ח ס"י תרפב סעיף ב: עיין רש"א

[וע"ע תוספתא מגינה י"ח ד"ה ר"ה וזו"ס ר"ה כג' ד"ה משום וזו"ס מגילה כג' ד"ה ושחין]

דתני ר' אושעיא (כוותיה) כו'. מהכא לא הוי בעי למיפשט לעיל דאינו מזכיר חנוכה בברכת המזון דליכא למידיחי דדוקא נקט תעניות ומעמדות משום תפלת מוסף והוא הדין דחנוכה ומיהו אף בחנוכה ופורים חס לא אמר בתפלה אין מחזירין אותו כדתניא בהדיא בתוספתא דברכות (פרק ה"ה): **תעניות** ומעמדות ערבית שחרית ומנחה כו'. מה שפי' הגאונים שאין לנו רגילין לאומרה ערבית ואפילו שחרית שמה יארע לו חוס חולי או צולמוס ונמלא שקרן בתפלתו ומה ש"ל מתפלל שחרית היינו לפי שא"ח שלא יתענה אחד מהם וקשה לר"י חס כן היאך ליה חס תעניתו ופורע הלא ימלא שקרן בתפלתו קודם תקנת הגאונים ולעיל בפ"ק (דף יא:) דאמר ליוזף מר וליפרע הלא כבר התפלל תפלת תענית: **אלא** להא דמיא דאמר רב אחדבוי כו'. תימה תרתי מילתא דרב למה לי לאשמועינן יום טוב שחל להיות בשבת וכ"ש ראש חודש דליכא נביא כלל ותיקן ר"י דהא מכלל חבירתה חיתמר: **שאלמלא** שבת אין נביא במנחה. וקשה לר"י דתנן בפרק שלישי דמגילה (דף כ"א. ושם ע"ש) בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה ואין מפטירין בנביא ותיקן ר"ח דנביא דהכא היינו כפוזים שהיו מפטירין בכתובים בשבת במנחה כדאמר בפרק כל כתבי (לקמן דף קמ"ז) בנהרדעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא ובמגילה חייבי בנביא ממש: ולית

עין משפט גר מצוה

מה א צ נ מיי פייח מארומות הייט

מט דה עס הייח

זה מוספת לתוכו שמן של חולין כל שהוא ומדלקת והכי תנין לה בתוספתא דמכילתין שם : א"ל ר' זעירא לר' אבהו מה עבייה : מה סיבו של יונתן בן עכנאי זה דלת אמרה משמיה וא"ל אדם גדול הוא ובקי במשנתו היה : פרשיה ר' חייא דכפר תחומין קומי רבי . ופרסמו ר"ח לפני רבי וסיפר בשבחה ומינה ואורו רבי לחכם . וה"ל לה לקמן בפ"ב דשבח : מדליקין בבית המשחה וכו' ומפרש טעמיהו במאי פליגי וכדפרישית במתני' : ר' יוסי לירניא בעא קומי ר' ירמיה . דמאי אנטריק למימר דהלכה כר"ש דאי לא בן ומה אגן אמרין והא כבר שנינו לזה לעיל בפ"ג וכי אין הלכה כר"ש נגד ר"מ כדאמרין עס : א"ל של בית קודמין הוא א"ל של כהן קודמין הוא ודוגמתו במשנה פכ"ה דכלים אמר להן של כהן קודמין הוא כלומר כבר שאלו זה הראשונים וה"ל משום דיש כאן בית או כהן הראשונים החולקין בדבר והן ר' יהודה ור' יוסי דתרווייהו אמרי מעין שניהן דר"מ ור"ש דמר מחמיר בבית האבל מטעמא דר"מ ומיקל בבית המשחה מטעמיה דר"ש ומר מחמיר בבית המשחה מטעמא דר"מ ומיקל בבית האבל מטעמא דר"ש וכיון שכן ס"ד אמרנא כהאי כללא דנקטינן דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי להכי אינטריק ליה לאשמעינן דכאן הלכה כר"ש דמסתבר טעמיה דהואיל המדליק שמן שריפה כהן הוא ולדידיה מותר הוא וליכא הכא אלא חששא בעלמא שמה יסתפקו ממנו תפסינן לקולה בשהיהו ואין מוששין לכך : מהו להדליק שמן שריפה בתנוכה . אם ישראל מותר להדליק כרות תנוכה בשמן שריפה שלא ברשות כהן מי אמרין הואיל ושמן שריפה לא ניתן ליהנות אלא להכהן אסור שלא ברשות כהן או דילמא מכיון דתנוה קעביד ומנות לא ליהנות ניתנו ואפי' במנות דרבנן לא מיקרי הגאה ומותר : אלא לא אגא חכים לאבא . אני לא הייתי מכיר להאי לפי שמה בקטנותי אלא אימא הוה אמרה לי דאבוד הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין ואינו מגוי לפניו אלא שמן שריפה מדליק הא שמן שריפה בתנוכה דברשות תנוה קעביד ומנות לאו ליהנות ניתנו :

שריפה וא"ל לא נ"ח להאי צעיה מידי ולפיכך לא זכר הרמב"ם כאן בפ"א כלום מה דע דהרמב"ם לא זכר כלל מאיסור הדלקה בשמן שריפה לא בשבת ולא ביי"ט וטעמו יחזאר במקומו בערת האל בהגיעי לשם ברחמי ובס"ד : **דלא** כן מה אגן אמרין ר"מ ור"ש וכו' . כבר זכרתי במקומו לעיל בפ"ג ובכמה מקומות דזוהו לשיטתא דהאי ש"ס דס"ל ר"מ ור"ש הלכה כר"ש אבל לשיטתא דש"ס דילן בעירובין קאי בחיקו מיהו הלכה כר' שמעון כאן משום דהכי מסיק הש"ס בהדיא וכ"פ הרמב"ם ז"ל עס בהלכה י"ט : **מהו** להדליק בשמן שריפה בתנוכה . כדפרישית דבישראל שלא ברשות כהן היא הנעשה ופשוט לה דמדליקין וכ"פ הרמב"ם עס בהלכה י"ח וכו' ניסא דמעשה רב כדאמר משמיה דאבהו מי שאין לו שמן חולין להדליק לו גר תנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות הכהן וי"ל נמי דלא פליגי ר' ניסא אדבי ר' ינאי אלא פרושי קא מפרש דהא דקאמר מדליקין היינו באין לו שמן חולין להדליק דהכי קיבל מאתו ששמעה מאביו . אבל אין לפרש הבעיה דבכהן קאי ומטעמא דכיון דגר תנוכה שיעורא צעיה והכא דלשריפה הוא עומד בתית מיכתת שיעורי' דהא ליתא דלא אמרין הכי אלא גבי איסורי הגאה וכמו בשל עיר הנדחת דפ' לולב הגזול וכיוצא בזה בהרבה מקומות אבל הכא גבי כהן מהיכי תיתי דנאסור דהא ניתנה לו להדלקה בכל מה שצריך לו ולא שייכא הבעיה כלל . ונקטינן מיהת דטעמא דהאי דינא על כרחך משום דברשות תנוה קא עביד דאין לו שמן אחר דהא אע"ג דאין תרומה בכלל איסורי הגאה מ"מ הגאה זו אסורה לזרים הוא וכדכתבו התוס' בהדיא בפ"ב דשבח דף כ"ו ד"ה אין מדליקין בטבל עמא דביתרומה נמי שאר הגאה הוא דשרי כהאי דאמרין בפ' בכל מערבין דמערבין לישראל בתרומה אבל הגאה של כילוי אסורה לזרים . ומכיון שכן אק לנו כאן טעם אחר אלא משום דמנוה היא ומנות לאו ליהנות ניתנו ושמעיה השתא דהא דאמרין דמנות לאו ליהנות ניתנו אפי' במנות דרבנן הוא וכדמוכחא נמי שמעתתא דעירובין דף לא גבי פלוגתא דאין מערבין לכהן בבית הקברות דקאמר דכ"ע אין מערבין אלא לדבר תנוה ודכ"ע מנות לאו ליהנות ניתנו ובהא קמפלגי דמר סבר דכיון דקני' לי' עירוב לא ניחא ליה דמינטרא ומ"ס ניחא לי'

הדרן ערך אין נותנין דבילה וסליקא דה מסבת תרומות

דמינטרא דאי אנטריק אכיל ליה אלמא דלרבנן אי' לאו דניחא לי' דמינטרא בחר הכי הוה שרי משום דמנות לאו ליהנות ניתנו ואפי' במנות דרבנן כדאיירי התם ומכאן תשובה לבעל המאור דר"ל בפ"ק דר"ה גבי המודר הגאה מחציתו מותר לתקוע לו תקיעה של תנוה דדוקא בתקיעות הראשונות שהן מדאורייתא אבל באיך דמדרבנן אסור וכבר זכרתי מזה לעיל ריש פאה דהרשב"א והר"ן חולקין עליו וק"ל הוא דעת הרמב"ם ז"ל דאפי' במנות דרבנן אמרין דלאו ליהנות ניתנו וכדמוכח מכל מה שכתבאר בסייעתא דשמיא :

5

הרכות חנוכה סימן תרעב תרעג

ז סור ושכ"כ רבי ז חק בר יהודה זכ"כ המרדכי שם זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך (ד) (יא) כל הלילה וואם (ה) עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין. הגם ובלילות האחרות ידליק (יב) כמו שאר ז"א אע"פ שלא הדליק בראשונה (מ"כ בשם מהרי"ל ואגודה וד"ע):

א מימרא דרב שנת כ"א

תרעג שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה. ובו ד' סעיפים

א (א) *כל השמנים והפתילות (ב) כשרים (ג) לנר חנוכה ואע"פ שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות. הגם ומיהו שמן זית מלוח מן המזבחר

באר היטב

חזי שעה כיון שהוקלה למלוא. כתב בליקוטי מהרי"ו אין לטלטל הנרות ממקומן עד שלקו חזי שעה: (ד) כל הלילה. בז"י כתב דהוי ספיקא דדינא וא"כ משמע שאין לברך אבל מדסתם בש"ע משמע דעתו שיברך ורש"ל כתב דוקא עד חלות וא"כ אחר חלות אין לברך ובהגמ"כ כתב כל זמן שבני הבית נעורים הפילו עד עמוד השחר. וכן נ"ל להורות אבל אם ישנים אין לברך עליהם מ"א: (ה) עבר. ומי שלא הדליק מנין הנרות של אותה הלילה ישלים וא"ל לברך פעם אחרת ד"מ:

שערי תשובה

(ח) כשרים. ענה"ט מ"ש בשם שער אפרים והעתיק זה מלקט הקמת שכ"כ וכמ"כ מ"ש בשמו מותר הוא להפך דבאמת אסור במסקנתו שם להדליק בה נר חנוכה אע"פ שאסור להשתמש לאורה ואין כאן רק הגאת המלוא ומלות לאו ליהנות ניתנו מ"מ אסור להדליק בה אע"ג דלא קי"ל כהר"ה דסבר דבמלוא דרבנן ליהנות ניתנו מ"מ י"ל כיון דנ"ח בעי שיעור דהיינו שיתן שמן בנר שידליק כשיעור וכיון דבשר בתלב אסור בהנאה כתותי מיכתת שיטורא ולכן אסור להדליק בשמן של ערלה ג"כ וא"ל דדוקא בשל ערלה שהוא מהנכרפים אבל בב"ח שהוא מהנכרפים לא אמרינן כתותי וא"ל בזה כל הנקברים לא ישרפו דהתם טעמא משום אפר משא"כ בהדלקת נ"ח שאין כאן אפר רק אפר הפתילה והפתילה לא נאסרה בהנאה מ"מ יש לאסור שאף אם הטעם לאפר לא שייך כאן מ"מ לא בטל הדיון לכל הנקברים לא ישרפו כדמוכח בכמה דוכתי דבשביל ביטול הטעם לא יתבטל הדיון וכמ"ש בריב"ש סי' ל"ד וגם י"ל דנקברים כששרפו אותם ג"כ שייך בהו כתותי ע"ש וע"י בלחיהו זוטא תמה ע"ז דבלא"ה אסור מחמת ביטול בב"ח דהא בסיומן שי"ח קי"ל דיש ביטול אחר ביטול ע"ש ובשו"ת שבז"י ח"א סי' ל"ח נשאל ע"ז מחכ"מ א' שהשיב על דברי הא"ז דכאן כשהראש הפתילה הוא מבעיר הוא שורף וקלי איסוריה ואין ע"ז שם ביטול דבב"ח דהיינו ביטול שיכול לאכול ע"י כדאיתא בחולין דף כ"ח והשבו"י השיב דקודם דמיקלי קלי שאיסור ראוי לאכילה מחמת החימום דהא אפי' הימום דכ"ש מיקרי ביטול לענין בב"ח (והדברים תמוהים לענ"ד ע"ש עוד שכתב דבחולין דף כ"ד משמע כן לאסור מדאורייתא וגדולה מזו מלינו בתוחב כף כו' וע' ביש"ש פרק ג"ה סי' מ"ה ובפ"מ בפתיחה לבב"ח דחס בחס בלא רועב אין איסור מה"ל ומותר בהנאה ע"ש ואין כאן מקומו) ועוד דאף אם יש לפקפק ולומר דלא הוי ביטול גמור מ"מ יפה תמה בא"ז שלא העירו בחשש זה כלל עכ"ל. ועיין בפ"מ י"ד סי' פ"ז וכאן סי' זה שהעיר על דברי שער אפרים דהא זה טיגון וטיגון כתב מהר"מ שי"ף בחידושים לחולין דהוה דרבנן וכן בסולת למתאם כלל פ"ה כתב בתמאה מעורב עם חלב מותר להדליק דטיגון אין איסור מה"ל ע"ש ובפתיחה וא"ל דהכלוע שבקדירה נאסר בהנאה וחוזר אפלט לתוך החמאה ואסרה דו"א דכלוע של בב"ח אין אסור את התמאה בה"ה כיון שאין כהנה בהדלקה מבלעיה זו וכדאמרינן גבי כריא דחטי כו' עיין בפתיחה לבב"ח בפ"מ שם וע"י בא"ח הלכות פסח לענין חטה שנמאל בתרנגולת ובמ"א הארכתי בזה. ומ"ש בה"ע בשם הסב"י בקדירה ע"ש שמזכיר שאפי' דרכו תמיד להדליק בשמן זית ובלא לביטול ולא מלא שמן זית והתמיל להכין עלמא פס נרות ששם יגמור המטה בנרות של שעה כיון

משנה ברורה

דקי"ל ככתה אין זקוק לה דכיון שהדליק נעשה זכר לנס ונגמרה המלוא: (ב) כשרים לנר חנוכה. ומ"מ מלוא מן המזבחר ליקח לפתילה למר גפן או חוטי פשתן [ח"א]. שומן או חלב הנאסר מבב"ח אסור להדליק ממנו נר חנוכה וג"כ אסור לטבולי בששים להדליק ממנו [פמ"ג]. הנהגין להדליק ביום ראשון א' ומכאן ואילך מוסיף והולך (א) צריך שיהיה הנוסף דומה לנר העיקר אבל אותם שעושים נר לכל אחד מבני הבית יכול האחד להדליק נר של שמן והשני של שעה. שמן הגזול ל"ע אי כשר לנר חנוכה [תשו' שואל ומשיב ח"א מהדורא תליתאה ח"א סי' שמו"ט: (ג) לנר חנוכה. אבל לא להשמש [מ"א] ור"ל דבשבת חנוכה (ב) אסור לעשות השמש מהשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשבת דכיון דמותר לעשות חיזה תשמיש נגד השמש

התחיל (טו) פוסק: (יא) כל הלילה. עד עמוד השחר (טז) ובברכה והיינו דוקא אם בני הבית נעורים (יז) אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה דכמו דלדידהו לא היה מצרך אלא בזמן פרוסום הנס ה"ל לדידן. ואם בא לביתו קודם עה"ש ומלא ז"ב ישנים מן הנכון שיקלם כדי שיוכל להדליק בברכה: (יב) כמו שאר בני אדם. ר"ל כלילה שניה שתי נרות ובלילה שלישית שלש ולא ימא דלדידהו הלילה שניה היא ראשונה וידליק רק אחת [ד"מ]: (א) כל השמנים והפתילות וכו'. היינו כי יש שמנים גרושים שאין נמשכין אחר הפתילה וכן יש פתילות גרושים שאין האור נתלה יפה בהן וכדלעיל בסיומן רס"ד ובשבת אסור להדליקן וס"ד דבחנוכה אסור ג"כ להדליקן שמא יבואו לידי כיבוי קמ"ל דאין לחוש לזה

שער הציון

(טו) שצריכין לחוש לתירוץ הראשון דאין שהות אלא חזי שעה להדליק ובדליכא שהות והוא מידי דרבנן ג"כ צריך להפסיק ומכ"ש כאן דיש פרסומי ניסא ג"כ [ב"ח]: (טז) מ"א ופר"ח: (יז) מ"א ודה"ח וח"א. ובספר תמיד משה האריך בזה ודעתו דאם שכח או נאנס ולא הדליק עד שיטנו כולם יקיץ ב' או ג' מהם וידליק ואם א"א לקילם מ"מ ידליק ויברך דלפ"ד המ"א אם יהיה אדם במקום שאין איש אף מאנשי הבית שם ידליק בלא ברכה ולא ראיתו זה בפוסקים ואדרבה הש"ג כ' בשם ריא"ז דאף אם הוא בין הנכרים לצדו צריך להדליק ומשמע מדכ"כ בפשיטות שידליק בברכה א"ו דאם יכול לפרסם ההדלקה בפני רבים יותר עדיף אבל אי ליכא אנשים בשביל זה לא יבעל המלוא כן נ"ל וכן נהגין העולם עכ"ל וספק ברכות להקל ומ"מ מי שרואה לנהוג כוותיה אין מוחין בידו: (א) פ"ע בשם הישועות יעקב. ועיין בכה"ע מה שהביא בשם השבו"י ח"ב סי' ל"א ואפשר דגם הישועות יעקב מודה לזה דבשמנים אין מינכר הסיכר: (ב) כ' פירשו בהגמ"ר וביד אפרים לדברי המ"א:

הלכות הנוכה סימן תרעג

קמב 288 באר הגולה

(מרדכי וכל זו ומרדכי) ואם אין שמן זית מלוי מלוא בשמיים שאורן זך ונקי וכוונתו צמדינות אלו להדליק צנר של (ד) שעה כי אורן ללול כמו שמן. (ה) יואפי' בליל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השמנים והפתילות שאסור להדליק בהם נר שבת. הגם (ו) אם אינו נותן צנר רק כדי שיעור מלואו. (תשובת הרשב"א סי' ק"ע). (ז) לפי שאסור להשתמש (ח) בנר (צ) חנוכה. (ט) בין בשבת בין בחול (י) יואפי' לבדוק (ג) מעות או למנותן לאורה (יא) אסור (יב) יאפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה (יג) אסור * ויש מי שמתיר בתשמיש של

משתמשין בה כלל זה עור בשם בעל העיבור וכ"כ בשבולי הלקט

שערי תשובה

שכבר התחיל בה דמסוס מלוא מן המוכתר אין לכות הראשונה כדמשמע ביומא ד' ה' היה עומד ומקריב מנחת העומר כו' וכיוצא בזה כתב בית יעקב סימן כ"ו לענין תליה בשבת הגדול וכבר התחילו בסדר תליה לקטן ע"ש ובח"ל דחה ראיתו דהכא לא מיקרי התחיל במלוא אלא הכנה והזמנה בעלמא עשה שדיבך הנרות בכותל ועוד כו' ולכן נראה שצריך לימשוך ידיו פן סכנות שעה אף שכבר הדביק במקומם ולהדליק בשמן זית ור"ח מיומא פרק הוליוו ט' ר"פ אמר ראשון משלח כו' והאריך הרבה וכתב דל"ד למנחות דף פ"ט הו"ל והתחיל במנחות גומר דהתם הו"ל והתחיל במלוא ממש אין לו לדחות זו בשביל האחרת אבל לקיים המלוא עלמא מן המוכתר כו' ומפר' למרדכי דס"ל שלא ילא בנ"ח בשעה ואף שנוהגין כרמ"ח הטעם שאין שמן זית מלוי להם כ"כ משא"כ כשישנו תו אין להסתפק כו' ואין חיטק בין הורגל עתה בשמן זית או לא ומ"ש בשב"י בהידור מלוא עד שליש היינו שלא התחיל עדיין במלוא ליתא דא"כ מי שבידו אחרוב ובידו לו אחר אפילו בחנם והוא מהודר מן הראשון אף פעמים אסור לו להניח הראשון דהא בפרק התדיר אמרינן דמטי זימני הו"ל בשחוט וה"ל כשהאיר המזרח יום א' כו' ועוד אם כבר לקח אחרוב שאינו מהודר בידו לכרך ועד שלא בירך הביאו לו במנחת חנם יפה שאין כמוהו יברך על הראשון שאינו מהודר ישתקע הדבר והדבר ברור בין באחרוב ובין בחנוכה ובכל המלות שבעולם מברך על היפה והמהודר אף שכל באחרונה. ובשב"י ח"ב סי' ל"ה נעשה קצת סניגוריא לדברו וכתב דהך הכנה ודאי התחלה גדולה היא כדאמרינן לענין תספורת משינית סודר כו' ומ"מ מבוחר שם דמודה שמי שרואה לעשות המלוא מן המוכתר הראשון בידו וכתב שראיותיו בח"א אינם רק לומר ש"ל לכות מלוא ראשונה כו' ע"ש ובכה"ט הביא בקצרה וראיתי להעתיק שרשי הדברים וטעמם ונימוקם ונראה דאם כבר התחיל הברכה אע"פ שכבר מוכן לפניו השמן זית עם הפתילה וכו' לעסוק גם מ"מ כיון שהתחיל לכרך ע"ז גומר וגם יש בזה ספק אם צריך לכרך מחדש כמבואר סי' ר"ו ע"ש וה"ל לענין אחרוב כה"ג וגם נראה דבאחרוב ביום ראשון וזה שאינו מהודר הוא שלו ולקחו בידו לכרך ובתוך כך בא חבירו ורואה ליתן לו מהודר יותר במתנה ע"מ להחזיר שפיר יש לסמוך על שב"י דאף למהני המתנה ע"מ להחזיר מ"מ עפי עדיף שיקיים המלוא בשלו ממש ונראה שגם הת"ל מודה בזה ומ"ש בה"ט בשם חשו' שעה אפרים עיין בבב"י שמפקק בזה וכתב כיון דלא שייך ביה ללכו' אדלקי' רק שיאמרו שאינו מן המהדרין כו' אין לגזור וגם כיון שכ"א מליח נרותיו במקום מיוחד וגם כיון דההיכר לבני בית מידע ידעי וכנ"ל להקל וע"ס תרע"ה בב"י בשם מהר"י אבוהב עכ"ל ועי' בחליהו זוטא דמ"מ ראו' להדליק לילה אחד בשעה ולילה א' בשמן ע"ש. ומ"ש בשם שב"י במקום ששמן זית ביוקר כו' נראה מזה שחלק על מ"ש תחלה בשם השער אפרים שאין להדליק מקצת משמן זית ומקצת משאר שמנים ובתשו' שב"י שם דבריו מגומגמים וכנ"ל ומה"ט מי שתפוס בין הא"י ולא יוכל להדליק נרות ידליק בכל לילה אחת (ר"ל שאף שיש לו שמן לח' ימים לא ידליק ביום השני כההדרים וכן בשאר הלילות רק בכל לילה אחת) ומ"ש בשער אפרים סי' ל"ט שאין לדמות לגידוד חמשה כו' מ"מ כיון דכאן עיקר מלוא רק צנר אחד וגם אין הדבר ניכר כ"כ בשעת הדלקה כו' ע"ש כנ"ל: (ג) מעות. עכ"ל ע"ש ועיין בפר"ח בשם מהריק"ש דליך לאור כ"ח לראות שלא יכשל שרי דלא מחויב להעלים עיניו דלא מיקרי תשמיש ועי' בשו"ת פני אריה סי' מ"ז שלא

באר היטב

קצתם משמן זית וקצתם משעוה או משאר שמנים דכיון דמשום פרסומי ניסא הוא יאמרו שקצתם אינם מן המהדרין דדי צנר א' ואינם מן המהדרין דמהדרין כי יאמרו ב' אנשים הדליקום. תשובת שער אפרים סי' ל"ט ע"ש. ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' ל"א שכתב שבמקום שהשמן זית ביוקר ושאר השמנים בזול שדליק בליל א' ובכל הלילות הנרות הנוספות בשמן זית ושאר הנרות בשאר השמנים ע"ש: (ב) חנוכה. ולאו דוקא שמדליקים בה בראשונה שבה למלות כ"ח אלא אפי' אותם שמוסיפין המהדרים בכל לילה אסור להשתמש לאורה מהר"א הלוי בס' גן המלך סי' מ"ב: (ג) מעות. שצריך עיון יפה ואין חיטק בין הורגל עתה בשמן זית או לא ומ"ש בשב"י בהידור מלוא עד שליש היינו שלא התחיל עדיין במלוא ליתא דא"כ מי שבידו אחרוב ובידו לו אחר אפילו בחנם והוא מהודר מן הראשון אף פעמים אסור לו להניח הראשון דהא בפרק התדיר אמרינן דמטי זימני הו"ל בשחוט וה"ל כשהאיר המזרח יום א' כו' ועוד אם כבר לקח אחרוב שאינו מהודר בידו לכרך ועד שלא בירך הביאו לו במנחת חנם יפה שאין כמוהו יברך על הראשון שאינו מהודר ישתקע הדבר והדבר ברור בין באחרוב ובין בחנוכה ובכל המלות שבעולם מברך על היפה והמהודר אף שכל באחרונה. ובשב"י ח"ב סי' ל"ה נעשה קצת סניגוריא לדברו וכתב דהך הכנה ודאי התחלה גדולה היא כדאמרינן לענין תספורת משינית סודר כו' ומ"מ מבוחר שם דמודה שמי שרואה לעשות המלוא מן המוכתר הראשון בידו וכתב שראיותיו בח"א אינם רק לומר ש"ל לכות מלוא ראשונה כו' ע"ש ובכה"ט הביא בקצרה וראיתי להעתיק שרשי הדברים וטעמם ונימוקם ונראה דאם כבר התחיל הברכה אע"פ שכבר מוכן לפניו השמן זית עם הפתילה וכו' לעסוק גם מ"מ כיון שהתחיל לכרך ע"ז גומר וגם יש בזה ספק אם צריך לכרך מחדש כמבואר סי' ר"ו ע"ש וה"ל לענין אחרוב כה"ג וגם נראה דבאחרוב ביום ראשון וזה שאינו מהודר הוא שלו ולקחו בידו לכרך ובתוך כך בא חבירו ורואה ליתן לו מהודר יותר במתנה ע"מ להחזיר שפיר יש לסמוך על שב"י דאף למהני המתנה ע"מ להחזיר מ"מ עפי עדיף שיקיים המלוא בשלו ממש ונראה שגם הת"ל מודה בזה ומ"ש בה"ט בשם חשו' שעה אפרים עיין בבב"י שמפקק בזה וכתב כיון דלא שייך ביה ללכו' אדלקי' רק שיאמרו שאינו מן המהדרין כו' אין לגזור וגם כיון שכ"א מליח נרותיו במקום מיוחד וגם כיון דההיכר לבני בית מידע ידעי וכנ"ל להקל וע"ס תרע"ה בב"י בשם מהר"י אבוהב עכ"ל ועי' בחליהו זוטא דמ"מ ראו' להדליק לילה אחד בשעה ולילה א' בשמן ע"ש. ומ"ש בשם שב"י במקום ששמן זית ביוקר כו' נראה מזה שחלק על מ"ש תחלה בשם השער אפרים שאין להדליק מקצת משמן זית ומקצת משאר שמנים ובתשו' שב"י שם דבריו מגומגמים וכנ"ל ומה"ט מי שתפוס בין הא"י ולא יוכל להדליק נרות ידליק בכל לילה אחת (ר"ל שאף שיש לו שמן לח' ימים לא ידליק ביום השני כההדרים וכן בשאר הלילות רק בכל לילה אחת) ומ"ש בשער אפרים סי' ל"ט שאין לדמות לגידוד חמשה כו' מ"מ כיון דכאן עיקר מלוא רק צנר אחד וגם אין הדבר ניכר כ"כ בשעת הדלקה כו' ע"ש כנ"ל: (ג) מעות. עכ"ל ע"ש ועיין בפר"ח בשם מהריק"ש דליך לאור כ"ח לראות שלא יכשל שרי דלא מחויב להעלים עיניו דלא מיקרי תשמיש ועי' בשו"ת פני אריה סי' מ"ז שלא

ביאור הלכה

* ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. עיין בט"ז שהאריך והעלה דאף לדעה זו היינו דרך ארעי דוקא אבל לימוד דרך קבע לכו"ע אסור ועיין בא"ר ובחמד משה שחולקים עליו ודעתם לדעה זו אף דרך קבע מותר [וקושייתיו תירצו האחרונים עיין ביד אפרים ובמאמר מרדכי ובח"מ] תדלק יפה ויטה הנר להביא השמן לפי הפתילה קמ"ל דכאן אין לחוש לזה דהא אסור להשתמש לאורה א"כ לא איכפת ליה במה שלא תדלק יפה: (ו) אם אינו נותן זכו' מלואו. דאם יתן יותר יש חשש שמא יטה אותו נר חנוכה להשתמש בו אחר השיעור של הדלקה שאז מותר ליהנות ממנו כדלעיל בסימן תרע"ב ס"ב: (ז) לפי שאסור להשתמש וכו'. היינו אפילו (ה) אותן שמוסיפין המהדרין בכל לילה ג"כ אסור להשתמש לאורן: (ח) צנר חנוכה. כדי (ו) שיהא ניכר שהוא נר מלוא לפרסם הגם (ז) ועוד כיון שע"י נס שנעשה במנורה. תקנוה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל: (ט) בין בשבת. היינו דאפילו לאכול חללן דהוא סעודת מלוא ג"כ אסור: (י) ואפילו לבדוק וכו'. שהוא תשמיש עראי ג"כ אסור ועיין במ"א וט"ז (ח) שהסכימו דאפילו למנותן מרחוק שאין ידיו סמוכות לנר ג"כ אסור: (יא) אסור. כדי (ט) שלא יהא מלות בזויות עליו ודוקא בזה שהוא עכ"פ תשמיש עראי (י) אבל כל שאינו משמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה (יא) שגר חנוכה דולקת: (יב) אפילו תשמיש של קדושה וכו'. מדברי הט"ז מוכח דלדעה ראשונה אסור אפילו בלימוד דרך ארעי דאלו בדרך קבע אפילו לדעה שניה אסור ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה: (יג) אסור. (יב) וכן בנרות בהכ"נ אין משתמשין

משנה ברורה

השמש א"כ היישינן שמא יטה. אם כמלא עכבר בשמן מאוס הוא (ג) ואסור לנר חנוכה: (ד) שעה. ומ"מ מלוא בשל שמן (ד) טפי מנרות של שעה דע"י השמן נעשה הגם: (ה) ואפילו בליל שבת שבתוך זכו'. ר"ל דס"ד דניחוש בזה כמו בעלמא צנר של שבת שמא לא תדלק יפה ויטה הנר להביא השמן לפי הפתילה קמ"ל דכאן אין לחוש לזה דהא אסור להשתמש לאורה א"כ לא איכפת ליה במה שלא תדלק יפה: (ו) אם אינו נותן זכו' מלואו. דאם יתן יותר יש חשש שמא יטה אותו נר חנוכה להשתמש בו אחר השיעור של הדלקה שאז מותר ליהנות ממנו כדלעיל בסימן תרע"ב ס"ב: (ז) לפי שאסור להשתמש וכו'. היינו אפילו (ה) אותן שמוסיפין המהדרין בכל לילה ג"כ אסור להשתמש לאורן: (ח) צנר חנוכה. כדי (ו) שיהא ניכר שהוא נר מלוא לפרסם הגם (ז) ועוד כיון שע"י נס שנעשה במנורה. תקנוה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל: (ט) בין בשבת. היינו דאפילו לאכול חללן דהוא סעודת מלוא ג"כ אסור: (י) ואפילו לבדוק וכו'. שהוא תשמיש עראי ג"כ אסור ועיין במ"א וט"ז (ח) שהסכימו דאפילו למנותן מרחוק שאין ידיו סמוכות לנר ג"כ אסור: (יא) אסור. כדי (ט) שלא יהא מלות בזויות עליו ודוקא בזה שהוא עכ"פ תשמיש עראי (י) אבל כל שאינו משמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה (יא) שגר חנוכה דולקת: (יב) אפילו תשמיש של קדושה וכו'. מדברי הט"ז מוכח דלדעה ראשונה אסור אפילו בלימוד דרך ארעי דאלו בדרך קבע אפילו לדעה שניה אסור ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה: (יג) אסור. (יב) וכן בנרות בהכ"נ אין משתמשין

שער הציון

(ג) אכל אברהם: (ד) תשו' מהר"י ברין סימן ל"ט. והנה דעת מהר"ל מפרש"ג בספרו נר מלוא שלא להדליק כלל צנר שעה וחלב אלא דוקא בשמן מפני שהגם נעשה בשמן אבל אין נוהגין כוותיה. מחה"ס: (ה) אחרונים: (ו) רש"י: (ז) ר"ן: (ח) וכ"פ הא"ר: (ט) גמרא: (י) שו"ת: (יא) היינו אפילו לא להדליק השמש אלא כמו שנהוג וביותר מזה כתב הפר"ח והובא בשו"ת דליך לאור נר חנוכה לראות שלא יכשל שרי דלא מחויב להעלים עיניו דלא מיקרי תשמיש: (יב) פמ"ג בסימן תרע"ה פק"ב בא"א: